

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-08-04
meddelad i
Östersund

Mål nr P 2692-14

KLAGANDE

1. Bollnäs kommun
Miljö- och byggnämnden
821 80 Bollnäs

2. Elisabet Jonsson
Håkesbacken 728
826 93 Söderhamn

3. Margareta Jonsson
Håkesbacken 728
826 93 Söderhamn

MOTPART

1. Eolus Vind AB, 556389-3956
Åsgatan 59
791 70 Falun

Ombud: Mattias Hammarsjö
Mattias Hammarsjö konsult AB
Svampstigen 107
663 91 Hammarö

2. Söderhamns kommun
Bygg- och miljönämnden
826 80 Söderhamn

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen Gävleborgs beslut 2014-10-07 i ärende nr 403-2014-14, se **bilaga 1**

SAKEN

Bygglov för två vindkraftverk (Åsboberget), Flor 3:11 i Söderhamns kommun

DOMSLUT

Mark-och miljödomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 245216

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se	063-15 06 88	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Eolus Vind AB (bolaget) har ansökt om bygglov för att uppföra två vindkraftverk på fastigheten Flor 3:11, på Åsboberget. Enligt ansökan kommer vindkraftverken att få en höjd om maximalt 149,9 meters totalhöjd, vid 100 meters rotordiameter. Generatorkapaciteten uppgår då till 2 MW vardera.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun (bygg- och miljönämnden) beslutade den 25 februari 2014 att bevilja bygglov med stöd av 8 kap. 12 § äldre plan- och bygglagen (1987:10), (ÄPBL). Samtidigt med bygglovsansökan gjorde Eolus en anmälan om uppförande och drift av vindkraftverken enligt miljöbalken. Bygg- och miljönämnden beslutade den 23 april 2013 att förelägga Eolus Vind AB om ett antal försiktighetsmått med anledning av anmälan om uppförande och drift av de två vindkraftverken. Beslutet om försiktighetsmått m.m. har överklagats men inte ändrats av överinstanserna. Det vann lagakraft genom Mark- och miljööverdomstolens beslut om att inte meddela prövningstillstånd.

Beslutet om bygglov överklagades bl.a. av ovanstående klaganden till Länsstyrelsen Gävleborg (länsstyrelsen) som avslagit överklagandena. I några fall har domstolen avvisat överklaganden då dessa inte haft rätt att klaga på länsstyrelsens beslut.

Bolagets ovanstående ansökan är en del av projektet Skogberget - Åsboberget, som ursprungligen omfattande totalt fem vindkraftverk, varav två i Söderhamns kommun och tre i Bollnäs kommun. Den del av projektet som berör Skogberget har prövats av Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun som i beslut den 19 juni 2013 avslog ansökan. Avslagsbeslutet har efter överklagande vunnit laga kraft genom att mark- och miljödomstolens dom den 30 mars 2015, i mål nr M 3149-13 och P 3151-13, inte överklagats.

YRKANDEN M.M.

Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun har yrkat att mark- och miljödomstolen ska undanröja länsstyrelsens beslut.

Elisabet Jonsson och Margareta Jonsson, ägare Florhed 5:16, har yrkat att mark- och miljödomstolen avslår meddelade bygglov.

Eolus Vind AB har bestritt ändring av länsstyrelsens beslut.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun har inte låtit sig avhöras.

GRUNDER M.M.

Parterna har till utveckling av sin talan anfört, utöver vad som redogjorts för i länsstyrelsens beslut, i huvudsak följande.

Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun

Miljö- och byggnämndens beslut den 19 juni 2013 att avslå ansökan om bygglov för tre verk lokaliserade på Skogberget motiverades huvudsakligen av att den bedömningen att den påverkan på landskapsbilden, betraktat från Glössbo och Rengsjö byar som dessa tre vindkraftverk tillsammans med de två som lokaliserats i Söderhamns kommun medför en oacceptabel negativ påverkan på landskapsbilden. Beträffande de nu aktuella vindkraftverken på Åsboberget kan tilläggas följande.

1. Förevarande användningssätt av marken medför inte en från allmän synpunkt god hushållning. Bygglov kan inte beviljas med stöd av 8 kap. 12 § ÄPBL och 2 kap. och 3 kap. samma lag och 3 och 4 kap. miljöbalken.
2. Placeringen av vindkraftverken är inte lämplig med hänsyn till landskapsbilden och naturvärdena på platsen, enligt 3 kap. 1 § ÄPBL. Den rödlistade fågelart (smålom) som är upptagen i fågel direktivets bilaga 1 och som observerats i området påverkas på ett negativt sätt eftersom nödvändiga skyddsavstånd inte kan hållas i projektet. Sökanden har inte heller presenterat tillräckligt underlag för att frånga generella skyddsavstånd till hotad art. Kompletterade studier av

ett häckande berguvpar med tillhörande revir bör utföras innan beslut fattas i ärendet.

3. Det framgår inte av bolagets ansökan vilka hänsyn till fågellivet bolaget avser att ta och då främst till smålom och eventuellt även för häckande berguv.
4. Bollnäs kommun arbetar för närvarande med en revidering av den kommuntäckande Översiktsplanen. Under arbetet har förslag om att bereda möjlighet för elöverkänsliga att bosätta sig i områden som är "lågstrålande". Ett föreslaget område ligger i omedelbar närhet till rubricerade vindkraftsprojekt. Innan slutligt beslut tas om vilka områden i kommunen som prioriteras som "lågstrålande" anser miljö- och byggnämnden att förevarande projekt bör avvaktas med tills vidare.

Elisabet Jonsson och Margareta Jonsson

Den rödlistade pilgrimsfalken är observerad ruvande på ägg i en reetablerad häckningslokal. Häckningsplatsen, en klippbrant, har i många år varit övervakad med tanke på en reetablering av pilgrimsfalk i gamla häckningslokaler, då detta återbruk av häckningsplats är ett av artens särdrag. Just denna häckningslokal med rödlistad pilgrimsfalk liggande på ägg, är den första bekräftade i modern tid i Söderhamns kommun. Inte sedan slutet av 60-talet har det konstaterats häckande pilgrimsfalk i kommunen. Återkomst som häckande art efter 50 års frånvaro är både sensationellt och unikt. Häckningslokalen är belägen ca en km från de bygglovsökta och likaledes överklagade vindkraftverken på Åsboberget. I Sveriges Ornitologiska Förenings (SOF) policy om vindkraft skriver man specifikt för pilgrimsfalk att skyddsavståndet till vindkraftverk ska vara minst två km och att även sannolika framtida häckningsplatser ska undantas från vindkraft. Naturvårdsverket skriver i sitt "Åtgärdsprogram för pilgrimsfalk 2011 - 2014", att en generell rekommendation är att undvika vindkraftverk inom en radie av två km från en aktiv häckningsplats.

Länsstyrelsens uttalande om att utbyggnaden av vindkraft är en uttalad politisk målsättning och ett angeläget allmänt intresse ger en klar indikation om att beslutet inte är baserat på gällande fakta i deras överklagan. Rådigheten över deras egen

mark inskränks och det är ett allvarligt ingrepp i den fria äganderätten, då många boende och markägare kommer att påverkas menligt. De ska kunna disponera över sin egen mark och inte begränsas av skyddsavstånd, buller, skuggor etc. Egendoms-skyddet är fastställt i grundlagen och ingen ska behöva tåla någon begränsning i sin rätt att driva näring eller yrke enbart för att ekonomiskt gynna vissa personer och företag, i detta fall Eolus Vind AB.

Kabeldragning i våtmark från vindkraftverket till närmaste kraftledning är inte omtalat i bygglovet. Det är inte nämnt hur sökande part ska lösa detta. Inte heller är det nämnt något om hinderbelysning och hur den är tänkt att fungera.

Driften av de sökta två vindkraftverken som det sökts bygglov för, skulle utgöra ett avsiktligt dödande av rödlistade fåglar och fladdermöss, för vilket ett förbud råder enligt 4§ första stycket pkt.1 Artskyddsförordningen. Likaså skulle vindkraftverken riskera att skada fortplantningsområden i sådan grad som avses i 4§ första stycket pkt.4 Artskyddsförordningen. Länsstyrelsen har inte tagit hänsyn till den starka lovgivningen i Artskyddsförordningen i sitt avslag. Fågelinventeringen, beställd av exploitör, är inte tillfredställande då den inte gav indikation om att det förekommer häckande berguv i området.

Att jämföra Åsboberget och omgivande fastigheter som kommer att beröras starkt visuellt av vindkraftverken med vissa fastigheter är direkt faktafel. Vindkraftverken är menat att placeras på Åsboberget, ett landmärke i Mo-Söderala-Mohed-Glössbo-Rengsjö dalgångar. Området runt Åsboberget är ett lantbruksområde i ett typisk hälsingskt, småkuperat landskap där blånande berg och dalar avlöser varandra. Här finns inga höga, avvikande av människor skapta byggverk.

Eolus Vind AB

Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har i flera domar som gällt vindkrafts-etableringar konstaterat att vindkraft som en förnyelsebar energiform syftar mot miljöbalkens mål i 1 kap. 1 § om hållbar utveckling, se t.ex. MÖD dom den 29 juli 2008, mål nr M 8489-07, där tillstånd att bygga vindkraftverk lämnades trots att

påverkan på landskapsbilden kunde konstateras. Eolus har tagit fram en siktanalys som visar var i det omgivande landskapet som vindkraftverken kommer att vara synliga. Resultatet tar inte hänsyn till om endast en liten del av en ving kan skymmas eller om praktiskt taget hela vindkraftverket är synligt.

För att ytterligare tydliggöra påverkan på landskapsbilden har nya fotomontage tagits fram från samtliga 10 fotopunkter som tidigare redovisats i ansökan och komplettering. Fotomontagen redovisas dels i "röntgenutförande", där vindkraftverken har en röd färg för att tydliggöra deras positioner och där verken även syns genom vegetation och byggnader, men också i naturligt utförande, där verken har en gråvit färgton och skyms av vegetation och byggnader.

I Mark- och miljööverdomstolens dom den 12 december 2007, mål nr M 2602-07, har tillstånd givits för en vindkraftpark trots att avståndet till ett område utpekad som riksintresse för kulturmiljövård endast uppgått till cirka 350 meter. Avståndet mellan det närmaste vindkraftverket i vindkraftprojekt Åsboberget och riksintresset, *Västerby och Rengsjö kyrkomiljö, Rengsjö socken*, överskrider sex kilometer. Fotomontage har tagits fram från hembygdsgården i Rengsjö.

Utförda skuggberäkningar visar att byggnaden på fastighet Florhed 5:16 inte kommer utsättas för rörliga skuggor som överskrider åtta timmar per år eller 30 minuter per dag. Det stora avståndet, 2 800 meter respektive 3 000 meter till planerade vindkraftverk är anledningen till den låga skuggpåverkan. I vindkraftshandboken kan man läsa att skuggor inte uppfattas på avstånd av cirka tre kilometer.

Ljudberäkningen i bolagets bilaga 4 är utförd med etablerat beräkningsprogram. Beräkningen visar att ljudpåverkan på byggnaden på fastighet Florhed 5:16 med stor marginal undergår satta riktlinjer. Skulle ljudpåverkan vid kontroll visa sig vara högre än vad som villkorats i bygglovet kan åtgärder utföras i verket för att minska ljudpåverkan.

Det används inga insektsborttagande medel på vindkraftverkens vingar. Det har förekommit att bolag har tvättat vindkraftverkens vingar, men då med miljögodkänt tvättmedel. Tvätt av vindkraftverks vingar har aldrig behövt utföras på något av Eolus vindkraftverk.

Samtliga vindkraftverk övervakas ständigt via datakommunikation och skulle oljetryck eller liknande sjunka under godkända nivåer skickas ett larm och verken stoppas. Skulle ett eventuellt oljeläckage inträffa samlas den utläckta oljan i botten av vindkraftverkens torn i ett utrymme som är anpassat för ändamålet.

Eolus själva ansvarar inte för kabeldragning och anslutning till omkringliggande elnät utan denna process ansvarar områdets nätbolag för. Det är det bolag som söker tillstånd för processen, men kabeldragning brukar till nära 100 % ske längs med befintligt vägnät.

Hinderbelysningen följer Transportstyrelsens föreskrifter. För vindkraftverk med en maximal totalhöjd om 150 meter innebär det att hinderbelysningen består av medel-intensivt rött blinkande ljus.

År 2010 gav Svensk Vindenergi det oberoende konsultföretaget ÅF i uppdrag att utreda hur priserna på fastighet påverkas av vindkraftetableringar. Resultatet av studien, som grundar sig på uppgifter om cirka 42 000 småhusförsäljningar inom fem kilometer från 120 nya vindkraftanläggningar jämfört med omgivande referensområden, visar att fastighetspriserna inte påverkas negativt av vindkraft i närområdet.

Bolaget har jämväl ingivit kompletterande utredning avseende siktanalys, fotomontage, skuggberäkningar och ljudberäkningar.

Under 2011 utfördes på uppdrag av bolaget en omfattande fågelstudie i projektområdet, inventering under nio dagar, totalt 50 timmar. Resultatet gav att varken berguv eller pilgrimsfalk häckade i området. Förekomst och häckning påträffades

av bivräk och smålom, men under förutsättningar och på avstånd som gör att vindkraftverken kan etableras utan bedömd större påverkan på fåglarna. Inga ytterligare studier eller inventeringar av fåglar har utförts av bolagets i projektområdet. Fåglars beteende i bl.a. form av häckningar, flyttstråk och födosök är till viss del ständigt föränderligt. Hypotetiskt finns det alltid en risk att efter tillståndsgivning kan en fågel flytta och etablera sig på ny plats som ligger inom föreslagna buffertzoner till vindkraftverk. Detta är inget nytt utan beaktas genom den lämplighetsprövning av markanvändningen som sker vid tillståndsgivning.

Elisabet Jonsson och Margareta Jonsson har avslutningsvis anfört bl.a. följande. Sökande part har inte genomfört sin påkrävda fågelinventering på ett fullständigt och förtroendeingivande sätt, då man har översett rödlistade fågelarter och heller inte inhämtat historiska fakta om viktiga häckningsområden för bl.a. pilgrimsfalk. *Att fåglars häckningar ständigt är föränderligt*, som sökande part menar stämmer heller inte, då man ser på bl.a. pilgrimsfalkens beteende. De fakta som legat till grund för lämplighetsprövningen, och därmed bygglovet, hos tillståndsgivande myndighet har pga. felaktig information om förekomster av rödlistade fåglar givit ett beslut som är taget på felaktigt grundlag. Man har också en svag förklaringsmetod till varför den rödlistade smålommen skall kunna häcka bara 400 meter från ponerade vindkraftverk och inte komma i konflikt med bl.a. artskyddsförordningen. Sökande part har, som också påpekats i tidigare yttranden, använt sig av en bullermättningsmetod för platta landskap och inte en metod för ett kuperat område med flera dalgångar med bl.a. ljudtunneffekter och därmed förstärkning av buller och infraljud, vilket man nu vet kommer att ge effekter för oss kringboende. Detta på bakgrund av genomförda vindkraftsprojekt, där bl.a. Svartvallsberget m.fl. är goda exempel. De vidhåller att ansökan om bygglov ska avslås.

Eolus Vind AB

Bolaget har slutligen anfört att placeringen av vindkraftverken inte är olämplig med hänsyn till fågel- och naturvärden samt att goda marginaler finns vad avser ljud enligt praxis.

Söderhamns kommun, Bygg- och miljönämnden

Bygg- och miljönämnden har givits tillfälle att yttra sig i målet och har därvid endast angivet att en person, utöver nu klaganden, har begärt överprövning av nämndens beslut.

DOMSKÄL

Tillämpliga regler framgår av länsstyrelsens beslut.

Vad först gäller frågan om klagorätt för Bollnäs kommun i sin egenskap av angränsande kommun, bedömer mark- och miljödomstolen att sådan klagorätt föreligger utan uttryckliga bestämmelser. De omständigheter som kan beaktas vid ett sådant överklagande bör dock begränsas till frågor som kan anses avse ett allmänt intresse som även övriga kommuner har att bevaka. Frågor hänförliga till sådant som en kommun själv har att besluta kan dock inte beaktas i anledning av sådant överklagande.

Vad härefter gäller de av Elisabet Jonsson och Margareta Jonsson anförda omständigheterna gör mark- och miljödomstolen följande bedömning. I likhet med länsstyrelsen finner domstolen att utredningarna är tillräckliga vad avser fågelinventering. Även i övrigt finner domstolen inte skäl att göra annan bedömning än länsstyrelsen.

Sammantaget finner mark- och miljödomstolen att länsstyrelsen har gjort en riktig bedömning och vad klagandena nu anført inte medför en annan bedömning. Överklagandena ska alltså avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 25 augusti 2017. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Lars-Göran Bennmarker

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Lars-Göran Bennmarker, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund.

Länsstyrelsen
Gävleborg

Rättsenheten

Caroline Näslund

Tel: 010-225 12 07

E-post: caroline.naslund@lansstyrelsen.se

BESLUT

2014-10-07

1 (10)

Dnr 403-2014-14

Se sändlista

Överklagande av Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommuns beslut gällande bygglov för nybyggnad av två vindkraftverk på fastigheten Flor 3:11 (Åsboberget)

Beslut

Länsstyrelsen avslår överklagandena.

Bakgrund

Eolus Vind AB har ansökt om bygglov för att uppföra två vindkraftverk på fastigheten Flor 3:11, på Åsboberget. Dessa verk är en del av projektet Skogberget – Åsboberget, som totalt omfattar fem vindkraftverk, varav två ligger i Söderhamns kommun och tre ligger i Bollnäs kommun. Vindkraftverken får enligt ansökan max 149,9 meters totalhöjd, max 100 meters rotordiameter samt max 2 MW generatorkapacitet vardera.

Bygg- och miljönämnden i Söderhamns kommun (nämnden) beslutade den 17 maj 2013 att bevilja ansökan om bygglov för vindkraftverk. Beslutet överklagades till Länsstyrelsen som biföll överklagandena och återförvisade ärendet till nämnden för fortsatt handläggning (dnr 403-3138-13). Nämnden beslutade därefter den 25 februari 2014 att bevilja bygglov med stöd av 8 kap. 12 § äldre plan- och bygglagen (1987:10, ÄPBL) samt registrera bygganmälan och godkänna Jörgen Andersson som kontrollansvarig enligt 9 kap. 2 och 13 §§ ÄPBL.

Samtidigt med bygglovsansökan gjorde Eolus en anmälan om uppförande och drift av vindkraftverken enligt miljöbalken. Nämnden beslutade den 23 april 2013 att förelägga Eolus Vind AB om ett antal försiktighetsmått med anledning av anmälan om uppförande och drift av de två vindkraftverken. Beslutet överklagades till Länsstyrelsen (dnr 505-4429-13) och därefter till Mark- och miljödomstolen, vilka avslag överklagandena. Prövningstillstånd meddelades inte i Mark- och miljööverdomstolen.

Beslutet om bygglov har nu överklagats av Lars Erik Westerberg, Mo Hembygdsförening, Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun, Elisabeth Jonsson och Margareta Jonsson, Tomas Ericsson och Anneli Gilljam samt Carin och Per Jundin.

Lars Erik Westerberg och Mo Hembygdsförening genom Elisabet Lundwall anført bland annat följande. Aktuellt område X040 är borttaget från riksintresse för vindkraft genom

beslut av Energimyndigheten i december 2013. I samrådshandling avseende översiktplan Tema Vindkraft föreslås området utgå bl.a. då området har höga naturvärden med rovfågelbon, fågelstråk av rödlistad art, samt med hänsyn till områdets exponerade läge på Åsboberget. Bergsområdet måste hållas fritt från vindkraftverk och andra anläggningar vilka påtagligt kommer att störa landskapet genom mycket kraftig påverkan. Dagens odlingslandskap får inte förstöras. I aktuellt ärende måste påverkan på landskapsbilden prövas noggrant. Kommunen har att bedöma vad som är den bästa användningen av mark- och vattenområden både för enskilda och allmänna intressen, men har inte i detta ärende värderat hur landskapsbilden kommer att påverkas. Etableringen blir väl synlig mot söderväster från en rikt befolkad kulturbygd. Landskapets tållighet för förändringar bedöms som låg med anledning av landskapets ålderdomliga karaktär. Någon studie av landskapsbilden har inte utförts i den tematiska översiktsplanen. I protokoll från 2011-05-17 då bygglov första gången beslutades angavs att landskapsbilden särskilt skall studeras med hänsyn till det exponerade läget. Någon fördjupad landskapsanalys har inte tagits fram. De ifrågasätter att nämnden anser sig kunna fatta beslut i ärendet utifrån en enkel och otydlig fotoframställning. Det strider mot översiktplanen och ger inte ärendet det grund material som krävs för ett rättssäker och saklig prövning. Han motsätter sig att den enkla bullerutredning som gjorts kan vara tillräcklig för beslut i ärendet. Inte heller när det gäller skuggbildning finns tillräcklig utredning i ärendet. I ärende om etablering av vindkraftverk på fastigheterna Glössbo i Bollnäs kommun bedömde Länsstyrelsen att underlaget i ärendet inte var tillräckligt. Dessa verk inte ligger långt ifrån de nu aktuella, men bedöms olika av Länsstyrelsen. Det är även allmänt känt i trakten att ett berguvpar med föryngringar sedan många årtionden häckar i området. Någon utredning kring denna rödlistade fågelart har inte presenterats.

Miljö- och byggnämnden i Bollnäs kommun har anfört bland annat följande. Miljö- och byggnämnden i Bollnäs beslutade den 19 juni 2013 att avslå ansökan för de tre verk som avsetts lokaliseras på Skogberget i Bollnäs kommun. Nämnden yrkar nu att bygglovet upphävs med hänvisning till det nämnda samt följande punkter:

1. Lokaliseringen av vindkraftverk på platsen är inte en sådan markanvändning som är mest lämpad med hänsyn till läge, beskaffenhet och behov samt att användningsättet av marken inte medför en god hushållning.
2. Placeringen av vindkraftverken är inte lämplig med hänsyn till landskapsbilden och naturvärdena på platsen. De rödlistade fågelarter som observerats i området påverkas på ett negativt sätt.
3. Utförda fågelstudier visar att området är av betydelse för fågellivet. Det framgår inte vilka hänsyn bolaget avser att ta.
4. Vid Bollnäs kommun arbete med revidering av översiktsplanen har förslag kommit om att bereda möjlighet för elöverkänsliga att bosätta sig i områden som är "lågstrålande". Med anledning av detta bör förevarande projekt avvaktas till vidare.

Elisabeth Jonsson och Margareta Jonsson har anfört bland annat följande. De yrkar att bygglovet upphävs. Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av

mark- och vattenområden och därvid ta hänsyn till värden som nämns i 2 kap. 3 § ÄPBL. Kommunen har inte förhållit sig till detta. Kommunen bör göra en egen och mer omfattande landskapsanalys. Det är ett sakfel att detta inte skett och skälen till det har inte angivits. Det har inte nämnts hur verken på 150 meter kommer att framstå på berget. Alla sidor i bygglovsförfarandet är inte behandlade och belysta. Bollnäs kommun har gjort en grundlig landskapsanalys och kommit fram till att landskapsbilden ett tungt vägande skäl för att avslå en ansökan. I samrådshandling avseende översiktsplan Tema Vindkraft föreslås området utgå p.g.a. exponerat läge i dalgång och höga naturvärden. Här står också landskapsbildsbehandlingen av vindkraftsärendet gällande Vallvik/Sörljusne i stark kontrast till behandlingen av Åsboberget. Hänvisning till andra domar har gjorts. Här kommer verken dock att ses av 1000 människor i Mo, samt av befolkningen i Glössbo och Rengsjö. Det kommer att innebära en oacceptabel och påtvingad negativ belastning på områdets invånare. Sökandens bullerutredning är bristfällig och skuggbildsbehandlingen är direkt felaktig och vilseledande. Fastighetsvärden sjunker. I 32 kap. miljöbalken är det noterat att markägare som har gett tillåtelse till uppgörande av vindkraftverk som ger ifrån sig miljöstörningar är skyldiga att ersätta de som drabbas av värdeförluster på sina fastigheter. Det är registrerat boplatser och häckningsplatser för rödlistade rovfågelarter i området. Det är inte ovanligt att smålommen gör näringssök i vidare cirklar, där sjöar som Bergviken m.fl. kan vara aktuella. I och med detta är inte längre skyddsavståndet till de ponerade vindkraftverken det föreskrivna. Rekreation, friluftsliv och jakt kommer att påverkas negativt i området. Markområden kommer att vara avstängda efter färdigställning p.g.a. risk för propellerhaveri och iskast. Jakten i området kommer att påverkas då jaktmarker decimeras. Samverkan mellan kommuner har varit bristfällig.

Tomas Ericsson och Anneli Gilljam, ägare till fastigheten Florhed 3:5, har överklagat beslutet och därvid anfört i huvudsak följande. Det framgår inte av protokollet vilka handlingar som legat till grund för Bygg- och miljönämndens beslut. Det har inte tagits hänsyn till att Söderhamns kommun påbörjat en översyn av vilka områden som kan vara lämpliga för en utbyggnad av vindkraftverk. Kommunen har i samrådshandling tagit ställning till att riksintresseområde X 040 väster Florhed söder Glössbo utgår med hänsyn till områdets exponerade läge på Åsboberget, som bedöms som ett framträdande landmärke i Mo-Söderala dalgången. Området föreslås utgå i Energimyndighetens förslag i remisshandling 2012. Etableringen blir väl synlig mot söder-väster. Enligt PBL är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vattenområden, med hänsyn till till den enskilda människan och en god och hållbar livsmiljö, naturvärden, kulturvärden miljöfrågor samt mellankommunala frågor. De kan inte se att nämnden har förhållit sig till dessa hänsyn. Flor 3:11 har aviserats utgå som riksintresse för vindbruk (Utdrag ur protokoll 2013-11-19 § 18 dnr 2010/1100-MR). Nämnden är skyldig att inhämta förhandsavgörande om översiktsplan Tema Vindkraft. Miljöns känslighet bedöms inte vara tillräckligt utredd. Vindkraftverken medför en kontinuerlig visuell påverkan på landskapet. Nämnden bör besluta huruvida en landskapsutredning/landskapsanalys skall utföras innan bygglovsfrågan prövas. Påverkan på fågellivet och buller/vibrationer utgör skäl för att verken antas medföra betydande miljöpåverkan. Inventering av fåglar och fladdermöss som bör utföras under lång tid har endast utförts som stickkontroller med

begränsat resultat. Uppgifter om en presumtiv häckningsplats för en rödlistad fågelart i närheten av Åsboberget har framkommit. Försiktighetsprincipen bör råda. I samrådshandling avseende översiktplan Tema Vindkraft föreslås området utgå bl.a. då området har höga naturvärden med rovfågelbon samt fågelstråk av rödlistad art. De motsätter sig att den enkla bullerutredningen som utförts anses vara tillräcklig. Farligt avfall uppstår vid oljebyten och därmed negativ påverkan på miljön. Man kommer att använda vägar i närheten av en vattentäkt, Florheds vattenföretag. En olycka/haveri med ett fordon och oljeläckage kan komma att förstöra vattentäkter i närheten. Det saknas tydlig redovisning av ledningsdragning, vägdragning, grustag och bergtäkter. Säkerheten vid vindkraftverken är inte till fullo utredd.

Carin och Per Jundin har anfört bland annat följande. I detta fall medför placeringen av vindkraftverken en oacceptabel negativ påverkan på landskapsbilden. Kommunen har att bedöma vad som är den bästa användningen av mark- och vattenområden både för enskilda och allmänna intressen, men har i detta fall förbisett sitt ansvar. Det är märkligt att det inte sker något erfarenhetsutbyte med grannkommunen Bollnäs. Fotomotage samt ett kortfattad och bristfällig redogörelse är vad som presenterats av sökanden. Kommunen bör göra en egen landskapsanalys. Området som nu är aktuellt föreslås bli undantaget från denna typ av etableringar då det är ett område med exponerat läge i dalgång samt har höga naturvärden.

Eolus Vind AB, som beretts tillfälle att bemöta överklagandena, har anfört följande. Det lämnades in en anmälan om miljöfarlig verksamhet samtidigt med bygglovet. Anmälan har vunnit laga kraft efter att ha överklagats till samtliga instanser. Under prövningen har såväl natur- och kulturförhållanden, skuggor och ljud, liksom landskapsbild, friluftsliv och jakt behandlats. Enligt avgörandet i Mark- och miljödomstolen kan verksamheten tillåtas med angivna försiktighetsmått. Prövningstillstånd meddelades inte i Mark- och miljööverdomstolen. Beträffande det nu överklagade bygglovet synes det inte ha framkommit några nya omständigheter som kan anses vara sådana att de förändrar förutsättningarna för det givna bygglovet. Bollnäs kommuns argument om ett förslag att utse områden som är "lågstrålande" kan inte vara ett bärande skäl att neka bygglov. Eolus Vind AB menar att platsen är lämplig och att överklagandena ska avslås och Bygg- och miljönämndens i Söderhamns kommuns beslut fastställas.

Bollnäs kommun har tillagt följande. Bedömningen om lämplig markanvändning bör omarbetas och större hänsyn tas till påverkan på landskapsbilden och påverkan på naturvärden i området. Det pågående arbetet med en kommuntäckande översiktplan för Bollnäs kommun får betraktas som en relativt ny kunskap om hänsyn och platsens lämplighet för vindkraftsexploatering. Kommunen har genomfört en inventering med mätning av elektromagnetiska fält från bil i hela kommunen. Resultatet visar ett lämpligt område med låga strålningsnivåer ligger intill tänkt vindkraftsanläggning. Kommunen vill vara proaktiv och erbjuda möjliga boplatser för människor med besvär från elektromagnetiska fält. Därför är det angeläget att förevarande projekt avvaktas med tills slutligt beslut tas om vilka områden i kommunen som prioriteras som lågstrålande.

Lars Erik Westberg har tillagt följande. Det är märkligt att Eolus påstår att det inte framkommit några nya omständigheter som förändrar förutsättningarna. Följande punkter har uppmärksammats:

Landskapsbild – Ett skäl till att kommunen i utställningshandling Tema Vindkraft avfört området som intresseområde är känslig landskapsbild.

Rödlistade fågelarter – Förutom smålom häckar berguvar inom aktuellt område. Även Gävleborgs läns Ornitologiska förening anser att en omfattande utredning beträffande berguven ska utföras innan bygglov kan beviljas.

Buller – Inte heller behovet en fördjupad bullerutredning enligt Naturvårdsverket har kommenterats. Detta ska utföras.

Eolus Vind AB har tillagt i huvudsak följande. Bolaget har låtit utföra omfattande inventeringar av fågellivet i området. Inventeringen täcker 1,4x3,5 km, d.v.s. etableringsområdet och minst två kilometer från närmaste vindkraftverk. Ugglor har inventerats under vårvintern, vilket är den mest lämpliga perioden för att inventera uvar och andra ugglor. Resultatet ger vid handen att det inte finns några berguvar inom undersökningsområdet. Om det berguv finns på intilliggande berg är avståndet således mer än två kilometer vilket är ett betryggande avstånd för att någon störning inte ska uppkomma.

Lars Erik Westerberg har tillagt bland annat följande. Han ifrågasätter Eolus uppgift om att de inventerat ett område som är 1,4x5 km. Han har inte tagit del av denna inventering, vilket inte överensstämmer med 16 § förvaltningslagen. Det har bekräftats av Gävle Ornitologiska Förening att berguv häckar inom området.

Margareta och Elisabet Jonsson har tillagt bland annat följande. Ett vindkraftverk kan inte jämföras med en kraftledning när det gäller dödliga kollisioner för berguvar. En kraftledning roterar inte och är därmed en mindre risk för berguvar under födosök. Eolus uppger att man utfört omfattande inventeringar. De finner att området är 4,9 km² och inte 14 km². Det är också oklart i övrigt kring denna inventering. Gävle Ornitologiska Förening bekräftar att berguv har häckningsplats inom området. Landskapsanalysen är undermålig och det finns ingen ”ansenlig dokumentation”. Underlaget är inte tillräckligt för prövningen. Ifrågasätter varför kommunen inte förhåller sig till att området undantagits som lämpligt för etablering av vindkraft.

Motivering

Lagstiftning m.m.

Den aktuella platsen saknar detaljplan och områdesbestämmelser. Det har antagits en tematisk översiktsplan vindkraft för området. I denna redovisas det aktuella området som riksintresseområde för vindkraft, X040. I översiktsplanen sägs bland annat följande: ”Området är beläget på några höjdparter i södra delen av Rengsjö dalgång. En större del av området är beläget i Söderhamns kommun. Området är exponerat i dalgången. Enligt Skogsstyrelsens inventeringar innehåller området ett litet område med naturvärden i norr och en liten nyckelbiotop i öster i Söderhamns kommun. Miljöbalkens hänsynsregler med tillhörande

förordningar skall beaktas. Skogsbruk ska bedrivas med hänsyn enligt 30 § skogsvårdslagen och tillhörande föreskrifter och allmänna råd. Inga kända fornlämningar finns i området. Området kan rymma ca 5 verk på 15 MW. Riktlinjer: Landskapsbilden skall särskilt studeras med hänsyn till det exponerade läget. Naturvärdena ska beaktas." Det pågår ett förändringsarbete avseende översiktsplanen

Det finns områden av riksintresse för kulturmiljövården i området kring etableringsplatsen, Västerby och Rengsjö kyrkomiljö (X 412), närmast på ca 5 kilometers avstånd samt Trönö (X 601) och Marmen (X 608).

I syfte att klara klimatutmaningen och främja en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning har riksdagen beslutat om nya mål för den svenska energipolitiken (prop. 2008/09:163). Här framgår bland annat att år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra minst 50 % av den totala energianvändningen. En nationell planeringsram för vindkraft har också fastställts till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020, varav 20 på land och 10 till havs. Utbyggnad av vindkraft är således en klart uttalad politisk målsättning och som sådan ett angeläget allmänt intresse, som även ligger i linje med miljöbalkens syfte att främja en hållbar utveckling (1 kap. 1 § miljöbalken, 1998:808).

Det ska noteras att ärendet initierades före den 2 maj 2011 då den nya plan- och bygglagen trädde i kraft. Länsstyrelsen har därför att pröva vad klaganden anfört utifrån den äldre plan- och bygglagens bestämmelser.

I 8 kap. 12 § första stycket PBL anges att ansökningar om bygglov för åtgärder inom områden som inte omfattas av detaljplan skall bifallas om åtgärden uppfyller kraven i 2 kap. och 3 kap. ÄPBL.

Enligt 2 kap. 1 § ÄPBL skall mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Enligt 2 kap. 3 § ÄPBL skall bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa och säkerhet, jord- berg- och vattenförhållandena, möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice, möjligheterna för att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar och risken för olyckor, översvämningar och erosion.

I 3 kap. 1 § ÄPBL anges att byggnader skall placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Byggnader skall ha en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaderna som sådana och som ger en god helhetsverkan.

I 3 kap. 2 § ÄPBL anges att byggnader skall placeras och utformas så att de eller deras avsedda användning inte inverkar menligt på trafiksäkerheten eller på annat sätt medför fara eller betydande olägenheter för omgivningen.

Länsstyrelsens bedömning

Det aktuella vindkraftsprojektet kräver både bygglov och anmälan enligt miljöbalken och handläggs därför i två ärenden, vilka ska samordnas i lämplig omfattning hos kommunen. Både bygglovsansökan och anmälan enligt miljöbalken har kungjorts av kommunen och därigenom kommit till sakägarnas kännedom. I underlaget till anmälan finns bland annat en fågelinventering som legat till grund för bedömningen. Nämnden fattade beslut om försiktighetsmått med anledning av anmälan och beslutet överklagades därefter till domstol utan att ändras. Underlagen i de båda ärendena får anses kända för klagandena. Varken i detta avseende eller i övrigt finner Länsstyrelsen att det förekommit brister i handläggningen som kan utgöra grund för att upphäva det aktuella beslutet.

Det har framförts synpunkter på att området inte längre är utpekat som lämpligt för vindkraft. Översiktsplanen föreskriver att området bedöms kunna rymma ca 5 verk. Kommunen skriver att den tematiska översiktsplanen för vindkraft är föremål för utredning av kommunen. Även om ett område inte utpekats som särskilt lämpligt för vindkraft behöver det inte innebära att området är olämpligt. Det får göras en bedömning utifrån förhållandena på platsen och en avvägning mot eventuella motstående intressen. I det aktuella området finns inte något utpekat riksintresse, utöver tidigare utpekande av vindkraft, och området har inte framhållits som särskilt skyddsvärt i något avseende i övrigt.

Som skäl mot ett bygglovsbeslut har framförts att Bollnäs kommun arbetar med att skapa s.k. lågstrålande områden. Detta arbete kan, emellertid enligt Länsstyrelsens mening, inte medföra att aktuell ansökan inte ska behandlas i föreskriven ordning.

Klagandena har synpunkter på att det finns kultur- och naturvärden i området som kommer att skadas vid en vindkraftsetablering. Det finns några riksintresseområden för kulturmiljön omkring det aktuella området, närmast Västerby och Rengsjö kyrkomiljö. Riksintresset är kopplat till bevarande av bebyggelsemiljön. Vad gäller Västby-Rengsjö uttrycks det på följande sätt; inägomark, medeltida kyrkoplats och kyrkogård, 1790-talskyrka, gårdar med bevarad månghusbebyggelse från mitten av 1800-talet, flera vattendrivna anläggningar i mindre bäck. Avståndet till de planerade vindkraftverken är relativt långt. Länsstyrelsen bedömer att uppförande av verken inte står i konflikt med nämnda riksintressen för kulturmiljö. Det har gjorts en arkeologisk utredning i området, vilken visar att det finns två gränsrösen på Åsboberget. Om hänsyn tas till dessa utgör de i sig inte något hinder för etableringen. Av översiktsplanen framgår att det finns ett litet område med naturvärden i norr och en liten nyckelbiotop i öster i Söderhamns kommun. I övrigt har det inte framkommit att det finns några särskilt skyddsvärda naturvärden i form av växtlighet i området. Sökanden har inför ansökan låtit utföra en fågelstudie. Vad gäller

djurliv har boplats för pilgrimsfalk hittats. Då senaste häckningen vid boplatsen var på 60-talet anser Länsstyrelsen inte att detta hindrar en etablering av vindkraftverk i området. För fågellivet i övrigt, särskilt smålomsförekomsten, samt för fladdermöss finns vissa störnings- och kollisionsrisker. Då dessa inte bedöms allt för allvarliga anser Länsstyrelsen att en etablering av vindkraftverk ändå kan vara möjlig. Även förekomst av berguv i området har anförts av klagandena. Länsstyrelsen finner dock inte att det framkommit att det förekommer berguv på ett sådant avstånd från de planerade verken att en etablering inte kan tillåtas. Länsstyrelsen bedömer sammantaget att utredningarna i dessa avseenden är tillräckliga och finner att en etablering av vindkraftverken på den aktuella platsen inte är olämplig med beaktande av områdets natur- och kulturvärden.

Klagandena har vidare synpunkter på att vindkraftverken kommer att påverka landskapet och landskapsbilden negativt samt att vindkraftverkens påverkan inte har utretts tillräckligt i detta avseende. Eolus Vind AB har uppgett att de gjort en landskapsanalys genom ett fotomontage från olika punkter. En diskussion kring landskapet och dess påverkan av en vindkraftsetablering görs sedan i konsekvensanalysen. Länsstyrelsen finner inte att upprättande av en mer omfattande landskapsanalys varit en nödvändig förutsättning för nämndens beslut i ärendet. Länsstyrelsen anser att tillräckligt underlag finns i ärendet för bedömning av aktuell etablering. Klagandena har synpunkter på att vindkraftverken kommer att påverka landskapet och landskapsbilden negativt. Länsstyrelsen konstaterar att vindkraftverken, med placering uppe på berget, kommer att bli synliga på långt håll och kommer att förändra landskapsbilden. Anläggningen kommer att omges av, förutom skog, odlad mark samt någon sjö, vilket kommer att göra anläggningen visuellt mycket tydlig i landskapet. I praxis har uttalats att enbart en visuell påverkan - att vindkraftverk är synliga från vissa fastigheter - inte är skäl för en begränsning. Av praxis framgår att Miljööverdomstolen i några fall har ansett att närheten till ett riksintresseområde inte hindrar en vindkraftsetablering och att det faktum att verken syns från vissa fastigheter och förändrar landskapsbilden inte är skäl att avslå en ansökan, se bl.a. MÖD 2007:47, MÖD 2009:32 och MÖD 2010:38. Länsstyrelsen anser att en etablering enligt ansökan kommer att medföra en stor förändring i landskapet. Länsstyrelsen har förståelse för att de klagande inte vill se vindkraftverken. Det är dock tveksamt att vad som framförts om att verken förändrar landskapsbilden och omgivningen för närboende samt blir synliga i detta fall är skäl för att avslå ansökan. Vid en avvägning mellan de intressen som finns för att bygga ut vindkraften och den skada som etableringen kan medföra på landskapsbilden i området anser Länsstyrelsen inte att områdets karaktär förändras på ett sådant sätt att åtgärden inte kan godtas på denna grund.

Vad gäller vindkraftsetableringens störningar för närboende gör Länsstyrelsen följande bedömning. Enligt genomförda skugg- och bullerberäkningar kommer bullret inte att överstiga 40 dB(A) vid bostäder och det finns inte heller risk för överskridande av 8 timmars skuggtid/år. Länsstyrelsen anser underlaget i ärendet är tillräckligt i dessa avseende. Vad gäller klagandenas oro för vattentäkter m.m. vid ett eventuellt oljeläckage finner Länsstyrelsen inte skäl att ifrågasätta bolagets beskrivning av utformning av

skyddsanordning kring verken och hantering av olja och kemikalier, utan finner denna godtagbar med hänsyn tagen till människors hälsa och miljön.

Sammantaget anser Länsstyrelsen att den sökta åtgärden överensstämmer med bestämmelserna i 2 och 3 kap. ÄPBL. Vad klagandena anfört och vad som i övrigt framkommit ändrar inte denna bedömning. Överklagandena ska därför avslås.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till Mark- och miljödomstolen i Östersund enligt bilaga.

Daniel Ström

Caroline Näslund

Sändlista (DK+BH):

Lars Erik Westerberg
Florhed 841
826 93 Söderhamn

Mo Hembygdsförening
Elisabeth Lundwall
Hälsingmo 336
826 93 Söderhamn

Miljö- och byggnämnden, Bollnäs kommun
821 80 Bollnäs

Elisabeth Jonsson och Margareta Jonsson
Håkesbacken 728
826 93 Söderhamn

Tomas Ericsson och Anneli Gilljam
Florhed 839
826 93 Söderhamn

Carin och Per Jundin
Florhed 847
826 93 Söderhamn

Kopia till:

Eolus Vind AB, Anders Bergström
Åsgatan 59
791 70 Falun

BESLUT
2014-10-07

10 (10)
Dnr 403-2014-14

Söderhamns kommun
Bygg- och miljönämnden
826 80 SÖDERHAMN

Fysisk planering, Samhällsutvecklingsenheten

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.